

L'ANY DEL CÒLERA (1885)

Aquest article és un resum d'un dels treballs que s'han presentat aquest curs passat en els premis per a estudiants que cada any convoca el Museu.

A la fi del segle XIX, només 100 anys enrera, la vida de l'home europeu es trobava sovint amenaçada per malalties infeccioses, per fams i, massa sovint, per guerres.

L'any 1885 el còlera va assolir Europa i va provocar en pocs mesos més de 100.000 morts (1). Al terme de Torroella de Montgrí també es va notar el pas d'aquesta malaltia infecciosa i al llarg dels mesos de juliol i agost d'aquell any la seva expansió va ser atterradora provocant uns 300 morts (2).

En aquells moments la població de Torroella de Montgrí era de 4.000 habitants que es dedicaven principalment a l'agricultura. A l'Estartit, hi vivien unes 450 persones que a part de l'agricultura aprofitaven els recursos pesquers.

Causes que afavoriren l'extensió de l'epidèmia

Perquè es desenvolupi el còlera només fa falta que en un moment determinat hi hagi un seguit de condicions que afavoreixin la seva germinació i difusió. A Torroella, s'hi donaven unes condicions que varen ajudar a l'expansió de la malaltia.

L'existència de llocs pantanosos amb una alta temperatura i humitat faciliten el desenvolupament i la difusió de la malaltia. En aquell moment les fortes pluges de l'hivern havien provocat l'embassament d'aigües a la plana del Baix Ter. Durant l'estiu aquestes aigües estancades es van convertir en putrefactes a causa d'una elevada temperatura, fet que facilitava l'extensió de malalties.

L'agent més important en la difusió del còlera va ser però el riu Ter que era la via més ràpida de portar la malaltia d'un lloc infectat a un altre que no ho era. La gent de Torroella, que estava acostumada a utilitzar l'aigua del Ter, va continuar bevent i fent-la servir ja que externament l'aigua no semblava contaminada ni feia pudor: semblava airejada i neta.

A les illes Medes, on es trobaven unes 30 persones que bevien aigua plujana no va detectar-s'hi el còlera. A Ullà tampoc va haver-hi cap afectat ja que els habitants disposaven d'una deu molt important d'aigua aquell any.

En un principi la gent de Torroella no pensava que el còlera fos el causant de les primeres morts. En prohibir-se la utilització de les aigües del Ter i fer-se servir l'aigua d'un rierol situat a dos quilòmetres de l'horta d'en Reixach, ràpidament es van notar els beneficis i amb només 20 dies va cessar l'epidèmia.

DIES	ATACATS		DE 0 A	DE 3 A	DE 6 A	DE 13 A	DE 20 A	DE 25 A	DE 40 A	DE 60 A	MORTS		ESTAT CIVIL				
	HOMES	DONES	3 ANYS	6 ANYS	13 ANYS	20 ANYS	25 ANYS	40 ANYS	60 ANYS	100 ANYS	HOMES	DONES	S	C	V		
24	10	7						1			2	1	2		0	4	0
25	2	2									1	1	1	1	0	2	0
26	4	3							2		1	1	1	3	0	3	0
27	2	8												0	0	0	0
28	7	4									1	3	1	3	0	4	0
29	9	4				1	1	1	4	1	3	4	3	3	0	2	2
30	1	8					1		4	1	2	4	4	1	5	2	2
31	3	6							4		1	2	3	0	5	0	0
1	2	3							1		4	3	3	0	3	3	3
2	4	8							3		4	2	3	0	5	2	2
3	10	17				1			2		1	5	5	1	3	1	1
4	3	17				1			3		2	1	8	0	8	1	2
5	7	16						1			3	3	1	3	1	1	1
6	4	11			1	1					3	1	6	2	2	3	3
7	10	11				2	1				3	3	6	6	6	4	2
8	3	6							1		1	2	2	3	0	3	0
9	1	12							1		2	2	3	0	1	1	1
10	6	19							1		8	2	9	2	3	1	1
11	5	4									2	1	1	0	1	6	0
12	11	4			1						1	1	3	1	2	0	0
13	4	5							1		2	2	2	1	1	2	0
14	4	3				1					1	1	1	1	1	0	0
15	2	2									1	1	2	0	0	0	0
16	1	3							1		1	1	3	2	1	1	2
17	1	1							1		2		2	1	1	3	3
18											1		1	0	1	0	0
19	1	1									1		1	0	12	0	0
20											1			0	0	0	0
21											1			0	0	0	0
22	7											2		0	1	1	1
														0	0	0	0

Gràfica de la mortalitat causada pel còlera.

De la Junta Sanitària a la Creu de Beneficència

El dia 24 de juliol de 1885 el Dr. Casimir Valentí va visitar el primer malalt de còlera de Torroella. Aquest presentava rampes, la pell no tenia elasticitat, els ulls els tenia profunds i foscos, presentava afonia i patia diarrea i vòmits.

Davant l'extensió de la malaltia es va decidir crear l'any 1885 la "Junta Sanitaria Local" que tenia com a finalitat organitzar esforços i aturar l'extensió del còlera.

Els membres d'aquesta junta eren els següents (3):

- Casimir Valentí Artigas, metge cirurgià.
- Conrado Carrera Boges, metge cirurgià.
- Pablo Vall LLavayol, metge cirurgià.
- Pedro Mascort LLorens, farmacèutic.
- Martín Corominas Reig, farmacèutic.
- Gaspar Vilert Ribera, practicant de cirurgia.
- Pedro LLadó Besalú, practicant de cirurgia.
- Pedro Oliver Pascual, veterinari.
- Juan Miquel Teixidor, veterinari.
- Pompeyo de Quintana, veí.

Rafael Molinos Yulí, veí.
 Cándido Mundet Pagés, veí.
 Joaquim Coll i Rigau, veí.
 Esteban Vila Agustí, veí.
 José Bofill Pericute, veí.

Durant la difusió de la malaltia els membres d'aquesta junta varen donar uns consells a fi d'evitar el contagi de la malaltia.

Alimentació

S'havia de regular el menjar. Es podien menjar fruites però sempre en hores regulars, no a deshores. Quan començava la diarrea s'havia de suspendre tota classe d'aliment, sobretot a carn.

Recomanacions

El Dr. Casimir Valentí aconsellava prendre una tassa de cafè amb quina un cop al matí i un altre després de dinar, ja que reforçava els teixits i ajudava a combatre el còlera. Aquesta substància actuava sobre la mucosa del tub digestiu perquè era allí on actuava el còlera.

La quina prevenia el còlera però no el curava. Més tard va aparèixer l'opi que en introduir-se als intestins provocava l'absorció de la major part dels microbis. La dosi que es donava als pacients era de 30 gotes, i era la quantitat més gran que es donava a les persones fortes.

Estado diario modelo num. 1—E. **ESTADÍSTICA DE EPIDEMIAS.** Numero de habitantes 255

PARTIDO JUDICIAL DE Torroella de Montgrí NOMBRE DEL AYUNTAMIENTO Torroella de Montgrí PROVINCIA DE Gerona

PARTE DIARIO del número de atacados y fallecidos por cólera morbo epidémico durante el día (naturat de diez á doce de la noche) de hoy 22 de Agosto de 188 5

* se expresará á tanto el nombre de la enfermedad epidémica.

Determinación del sexo	Total general de atacados	DEFUNCIONES OCORRIDAS CLASIFICADAS POR SEXOS, EDAD, ESTADO Y PROFESION.										Total general de fallecidos	Sol.teros.	Ca. mudos.	Vi. dos.	Jorna.teros.	Arte.maues.	Labra.dores.	Em. plar. dos.	Pro. pias, ruitas, las y demás.	Otras profesiones.
		De 0 á 2 años.	2 á 6 años.	6 á 12 años.	12 á 20 años.	20 á 25 años.	25 á 40 años.	40 á 60 años.													
Varones....	/											/									
Mujeres....	/											/									
Total general.	/											/									

Nota. Verificada la invasión epidémica en la localidad, se cumplirá diariamente el presente parte, sin excusa ni pretexto alguno, bajo la más severa y estrecha responsabilidad del Alcalde, al Gobierno de provincia, aun cuando en algunos dias no haya casos ni defunciones que señalar, consignando entonces la palabra «Nada», hasta que por la superioridad se ordene la suspension de la formación del parte, por desaparición de la epidemia en toda la comarca. Del presente parte deberá quedar diariamente un ejemplar en la Secretaría del Ayuntamiento, como minuta de los datos comunicados.

Torroella de Montgrí á veintidós de Agosto de 188 5

El Alcalde Cándido Mundet Pagés

El Secretario del Ayuntamiento Esteban Vila Agustí

“Estadística de epidemias”. Model de l'estadística diària que es portava (Arxiu Històric de Torroella de Montgrí).

Alguns remeis proposats per aturar la malaltia

En una instància, José Pagès Viladecans, alcalde de Torroella de Montgrí, anunciava que el còlera s'aproximava cada vegada més ràpidament per les costes i per la frontera.

El mitjà més segur per no agafar la malaltia era la comunicació total. L'alcalde va proposar fins i tot que fessin una muralla per evitar que el còlera avancés.

José Pagès Viladecans, l'any 1884, va decretar noves resolucions per poder preservar de l'epidèmia. Són:

1. Els hostals i fondes d'hospedatge havien d'apuntar el nom i la procedència dels hostes. Quan hi arribés algun francès o un individu d'un país o d'una regió afectada per l'epidèmia s'hauria de notificar a l'alcaldia.

2. Els amos de carruatges que prestessin serveis de transport de passatgers o de mercaderies no administrarien res a ningú sense assegurar-se que no procedien de la zona afectada. Si procedien de França, encara que haguessin passat la quarantena, ho farien saber a l'alcaldia.

3. S'imposava a tots els veïns el deure de participar en aquesta tasca donant coneixement de l'entrada de mercaderies a casa seva i també si hi entrava algun foraster, fos quina fos la seva procedència.

*El infravento Médico-Cirujano con residencia
en la presente villa de Torroella de Montgrí:*

*Certifico: Que desde las doce de ayer á igual
hora de hoy, no he visitado ningun atacado
de la enfermedad reinante, no constando
ninguna defuncion*

Torroella 19 Agosto de 1885

Conrado Carrera

Certificat mèdic del doctor Conrado Carrera que diu: "Que desde las doce de ayer á igual hora de hoy, no he visitado ningun atacado de la enfermedad reinante, no constando ninguna defuncion. Torroella 19 de agosto de 1885."

A la fi, el còlera va cessar. A partir del dia 23 d'agost ja no van haver-hi més morts a causa d'aquesta malaltia. En 50 dies la "Junta Sanitaria" havia examinat més de 1.500 persones atacades per l'epidèmia. En total varen morir 300 torroellencs (4).

La persistència i tenacitat de molts dels vilatans en la lluita contra la propagació del còlera va fer que el 5 de juliol de 1887 la reialesa espanyola atorgués la "Creu de Beneficència" a la vila de Torroella de Montgrí, en record de la seva lluita contra l'epidèmia.

També es va retre homenatge al Dr. Casimir Valentí pel seu treball dedicant-li un carrer amb el seu nom: l'actual carrer del Dr. Valentí.

Cristina Peiris

(1) **Gran Enciclopèdia Catalana**. Vol 5, p. 305.

(2) VALENTÍ, Casimir. **El cólera. Preservación y curación**. Imprenta de la Casa P. de Caridad.

CARRERA, Conrad. **Estudio de la epidemia de 1885**. Barcelona, Establecimiento Tipográfico de B. Baseda. 1886.

(3) Dades extretes de l'Arxiu Històric de Torroella de Montgrí.

(4) Dades extretes de l'Arxiu Històric de Torroella de Montgrí.